

Книш Софія Вячеславівна,
слухач магістратури юридичного факультету
Науковий керівник – д. ю. н., професор Наливайко Л.Р.
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ

Конституційним правом особи є безоплатна правова допомога, що зокрема обумовлює необхідність правової держави його дотримання і гарантування. Сьогодні інститут надання безоплатної правової допомоги удосконалюється в контексті структури, нормативно-правової бази, а також центрів із надання правової допомоги на безоплатній основі. Зокрема, Регіональні центри з надання безоплатної правової допомоги в Україні беруть активну участь в обговоренні адміністративних реформ, які відбуваються у нашій країні.

Значну увагу проблемам реалізації права на безоплатної правової допомоги в своїх роботах приділили такі науковці, як Т. Варфоломєєва, Т. Вільчик, Г. Власова, І. Головацький, В. Гончаренко, В. Маляренко, М. Михеєнко, С. Оверчук та ін.

Доступ до правосуддя, публічної інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, а також складення процесуальних документів виступають життєво важливими елементами демократичного суспільства та одним з основних принципів верховенства права. Це має важливе значення для свободи, справедливості гідності, й недоторканості, та має бути гарантоване всім особам незалежно від їхнього матеріального становища. Це гарантує здатність особи захищати свої права відповідно до визнаних стандартів прав людини. У статті 59 Конституції України закріплено право кожного на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [1].

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», безоплатна правова допомога – це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел [2];

Правова допомога є надзвичайно важливою для гарантування рівного доступу до правосуддя для всіх, як це передбачено ст. 6, ч.3 Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод [3]. Особливо для громадян, які не мають достатніх фінансових можливостей, надання юридичної допомоги з боку уряду збільшує ймовірність отримання в рамках доступу до правосуддя, а також реалізації інших прав та обов'язків безоплатної первинної та вторинної правової допомоги.

Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право:

с) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя [3].

Щоденно, пересічним громадянам доводиться зустрічатися з проблемами, які потребують знання законів для вирішення їх у правовий спосіб. Нині правосвідомість суспільства знаходиться у процесі розвитку, для підвищення обізнаності громадян здійснюється інформування населення про центри з надання безоплатної правової допомоги та юридичні клініки на базі університетів, а також залучення до користування послугами безоплатних юристів. Держава створює умови для співпраці з населенням для побудови громадянського суспільства та демонструє позитивний розвиток в зазначеному векторі. Втім, пропонована допомога часто обмежується за своєю якістю або своїм соціальним впливом, чи певними економічними обмеженнями, які визначають, хто може отримати доступ до цих послуг.

Проблемними аспектами залишаються:

1. Недостатнє фінансування інституту безоплатної правової допомоги, для надання ефективного правового захисту, консультацій, роз'яснень, інформації, тощо;

2. Правова необізнаність громадян в можливості захисту своїх прав шляхом звернення до інституцій безоплатної правової допомоги;

3. Недостатня кількість кваліфікованих фахівців, які залучаються до надання як первинної так і вторинної правової допомоги;

4. Небажання студентів юридичних факультетів брати участь в роботі юридичних клінік.

5. Неналежне інформування або несвоєчасне виконання постанови (ухвали) про доручення призначення адвоката;

6. Громадяни які не мають достатньо кількості коштів, не мають вибору захисника який буде представляти їх інтереси у суді та здійснювати захист прав та свобод.

Отже, за допомогою достатнього фінансового заохочення, з'являється можливість для залучення більшої кількості кваліфікованих працівників. Можливість самостійно здійснювати вибір захисника є гарантією недискримінації за майновою ознакою. Заохочення студентів до прийняття участі в наданні консультацій у межах реалізації безоплатної первинної правової допомоги, а також проходження практики та стажування в юридичних клініках, центрах з надання безоплатної вторинної правової допомоги, органах місцевого самоврядування й інших спеціалізованих установах. Такі дії демонструватимуть напрацювання позитивного кейсу у сфері захисту прав людини, а також пришвидшенню інтеграційних й глобалізаційних процесів сьогодення.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 22.11.2020).

2. Про безоплатну правову допомогу: закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення 22.11.2020).

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод з поправками, внесеними Протоколами № 11 та 14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 22.11.2020).